

Ніколаєнко С.П.,
ст. викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
та українознавства СОІППО

Сучасні педагогічні технології як фактор оптимізації уроків з історії рідного краю

Важливим підходом у конструюванні курсу історії є краєзнавчий, що базується на привнесенні у навчальний предмет конкретності, образності, особистого соціального досвіду школярів, заснованого на пізнанні рідного краю. Пізнати свій край, дослідити його означає полюбити його глибоко й усвідомлено. Завдання реалізації краєзнавчого підходу спрямовані на розвиток особистості в умовах національно-культурних і регіональних традицій, виховання громадянськості, патріотизму, поваги до Батьківщини. Важливість вивчення рідного краю визначається ще й тим, що територія, де живе людина, спонукає її пізнавати та оцінювати навколишній світ, здійснювати конкретні практичні справи, освоювати і приймати традиції. Вивчення історичних та культурних особливостей малої батьківщини у зв'язку з попередніми поколіннями (народні традиції, творчість тощо) комплексно впливає на усі сфери свідомості: інтелектуальну, емоційно-ціннісну, вольову.

Вивчення рідного краю є важливим фактором формування системи цінностей школярів, на його основі відбувається їх інтеріоризація (фр. *intériorisation* — перехід ззовні всередину, від лат. *interior* — внутрішній. Формування внутрішніх структур людської психіки шляхом засвоєння зовнішньої соціальної діяльності). Завдяки інтеріоризації ми можемо засвоювати з оточуючого середовища певну інформацію та засвоювати її у якості знань, умінь, норм, зразків поведінки, цінностей. Конкретизація загальнолюдських цінностей на краєзнавчому рівні відбувається за наступними напрямками: культ

предків, національних традицій, родини, готовність до діяльності на благо рідного краю тощо.

Успішне засвоєння змісту краєзнавчого матеріалу здійснюється у **технології особистісно-орієнтованого навчання**, головною в якій є особистість учня. Вона виступає у якості суб'єкта діяльності, носія суб'єктивного досвіду, що формується задовго до впливу спеціально організованого навчання у школі. Обмін цінностями між школярами передбачає взаємодію та комунікацію.

Моделюючи цю педагогічну технологію з позиції навчання можна виокремити в ній наступні компоненти:

1. **Мета**, яка орієнтує учня на різноманітні дії по засвоєнню курсу історії рідного краю. Мету ми розглядаємо як усвідомлений образ бажаного результату, на досягнення якого спрямовані дії учня. Обов'язковою умовою цілепокладання є його базування на суб'єктивному досвіді школярів. У цьому випадку мета навчання сприймається учнями як власна мета.
2. **Мотивація** як сукупність різних стимуляторів до діяльності. Для її формування учитель моделює навчальну ситуацію у вигляді проблеми, парадоксу, цікавого факту тощо.
3. **Навчальна ситуація**, яка створюється у різних формах.
4. **Навчальні дії** як спосіб розв'язання навчальних задач.
5. **Оцінювання**, що переходить у самооцінювання.

Технологія особистісно-орієнтованого навчання, побудована на потенційних можливостях особистості, реалізується за допомогою усього багатоманіття методів і форм навчання, найбільш доцільними з яких є комунікативні ігри, дискусії, семінари, групова робота.

Однією із найефективніших технологій вивчення історії рідного краю ми вважаємо **технологію краєзнавчого дослідження**. Вона включає в себе оволодіння навичками наукового дослідження, організацію такого дослідження, формулювання проблеми, мети, завдань, висновків, розуміння новизни і практичного значення дослідження. Краєзнавче дослідження

потребує розвинених навичок роботи в архіві, бібліотеці, використання різних видів історичних джерел, уміння самостійно їх інтерпретувати.

Це складна технологія, але її варто застосовувати, особливо коли у школі діє наукове товариство і виділені години для спеціальних занять з методики дослідницької діяльності.

Сучасні освітні стратегії пропонують використовувати таку форму організації роботи з обдарованими учнями як **тьюторство** – покроковий супровід дослідження дитини. Тьютором може бути вчений, батько, пенсіонер, учитель – той, хто знайомий з методикою дослідження, сам захоплюється вивченням історії рідного краю і може присвятити свій час конкретному школяреві.

Практика організації дослідницької діяльності школярів з краєзнавства засвідчує її високий розвивальний потенціал. Вона дозволяє у відносно короткий термін зробити не лише наукові відкриття, але й досягти сформованості предметних і дослідницьких компетентностей, навичок самоаналізу, рефлексії, підвищення рівня самооцінки, мотивації до навчання.

Технологія організації краєзнавчого дослідження вимагає дотримання наукових принципів, які не можна порушувати, інакше учня чекатиме розчарування, плагіювання, компіляція чужих думок і, як наслідок, – від'ємний виховний та розвивальний результати.

Історія рідного краю стає більш близькою та зрозумілою, якщо використовувати в роботі справжні історичні джерела: документи і речі. Читання старовинних документів, листів, щоденників, розглядання фотознімків дає неоціненний досвід. Тут у нагоді стане шкільний музей чи домашній архів. Важливою складовою патріотичного виховання є родина як першооснова суспільства, де відбувається передача досвіду і традицій, зберігається духовність і формується любов до рідної землі. Тому ефективною технологією вивчення краєзнавства є **дослідження родоводу**. Вона дозволяє використовувати методи пошукової роботи, дослідницькі та проектні методи. Загалом дослідження усього генеалогічного дерева часто є

складним і майже неможливим завданням, тому пропонуємо скласти фрагменти родоводу певних періодів. У такому разі досягається певна завершеність роботи, учні можуть поставити перед собою реальні завдання і вирішити їх. Можливим до застосування на практиці є проект "Біографія війни у біографії моєї сім'ї", який не залишить байдужою жодну дитину.

Продуктивною для вивчення історії рідного краю видається **технологія складання краєзнавчого портфолію**. Зазвичай її використовують як інструмент оцінювання поточної роботи учнів і досягнутих у ній результатів. По мірі вивчення програми з історії добирається краєзнавчий матеріал з літератури, періодичної преси, родинного архіву тощо. Він групується учнями у відповідності до їхнього бачення історії свого краю і виступає основою для підготовки проектів, підвищує мотивацію до навчання та дослідницької діяльності, забезпечує розвиток навичок мислення високого рівня учнів.

Застосування зазначених вище технологій вивчення історії рідного краю дозволяє, на наш погляд, використовувати їх як повністю, так і окремими елементами, komponуючи, модернізуючи та вдосконалюючи відповідно до творчих здібностей учасників навчально-виховного процесу